

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 14. října 2021 ve věci č. 20422/15 – *Staniszewski proti Polsku*

Senát první sekce Soudu jednomyslně shledal, že nedošlo k porušení práva na svobodu projevu dle článku 10 Úmluvy u stěžovatele, novináře, kterému vnitrostátní soudy ve zkráceném řízení nařídily kromě jiného omluvit se a zaplatit částku 2 500 eur na dobročinné účely za to, že v průběhu volební kampaně uváděl v místním zpravodaji nepravdivá skutková tvrzení o jednom z kandidátů v obecních volbách.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatel je novinářem místního měsíčního zpravodaje, ve kterém dlouhodobě kritizoval aktivity starosty obce. V srpnu roku 2014 byla zahájena kampaň k obecním volbám, ve kterých obhajoval funkci i starosta. V následujících dvou vydáních zpravodaje stěžovatel uvedl informace, týkající se starosty a jeho ženy, týkající se účelovosti výběru místa slavnosti dožínek, negativních dopadů nově postavených větrných turbín na zdraví místních obyvatel, jakož i údajných nejasností ve financování charitativní organizace, kde byla starostova žena pokladníkem. Starosta poté podal na stěžovatele žalobu dle volebního zákoníku za vedení negativní kampaně a nepravdivá tvrzení. Stěžovateli bylo vnitrostátními soudy ve zkráceném řízení kromě jiného nařízeno omluvit se za uvedená tvrzení a společně s vydavatelem zpravodaje zaplatit částku ve výši 2 500 eur na dobročinné účely.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že vnitrostátní soudy uložením sankcí ve zkráceném řízení vedeném dle volebního zákoníku porušily jeho právo na svobodu projevu.

Mezi stranami nebylo sporu o zákonnosti zásahu a že tento sledoval legitimní cíl, a to konkrétně nejenom ochranu pověsti nebo práv jiných (v daném případě starosty) ve smyslu čl. 10 odst. 2 úmluvy, ale i ochranu integrity volebního procesu, a tím i práv voličů. Soud se tedy zaměřil na posouzení nezbytnosti zásahu, přičemž stran obecných zásad odkázal především na rozsudek ve věci *Pedersen a Baadsgaard proti Dánsku* (č. 49017/99, rozsudek velkého senátu ze dne 17. prosince 2004, § 68–70 a § 76 *in limine*) a v něm citovanou judikaturu.

Soud připomněl, že svobodné volby a právo na svobodu projevu, především svobodu vést politickou diskusi, společně tvoří základ jakékoliv demokratické společnosti. Daná práva jsou propojená a fungují tak, aby se navzájem posilovala. Je obzvláště důležité, aby se názory a informace mohly volně šířit v období před volbami. Uvedené platí pro celostátní i místní volby (*Kwicień proti Polsku*, č. 51744/99, rozsudek ze dne 9. ledna 2007, § 48). Současně však Soud zdůraznil důležitost ochrany integrity volebního procesu před nepravdivými nařčeními, které mají vliv na výsledek hlasování, a nutnost zavést postupy k účinné ochraně pověsti kandidátů (*mutatis mutandis*, *Brzeziński proti Polsku*, č. 47542/07, rozsudek ze dne 25. července 2019, § 35).

Přestože se politik zastávající veřejnou funkci i kandidát ve volbách nevyhnutelně a vědomě vystavují kontrole ze strany veřejnosti, článek 10 Úmluvy nezaručuje neomezenou svobodu projevu, a to ani ve vztahu k podávání zpráv o záležitostech důležitého veřejného zájmu a o politicích. Dle čl. 10 odst. 2 Úmluvy jde totiž výkon svobody projevu ruku v ruce s povinnostmi a odpovědnostmi, které se týkají i tisku. Ty pak nabývají na významu v situaci útoku na pověst osob a podkopávání „práv jiných“. Pojistka zaručená článkem 10 Úmluvy ve prospěch novinářů, jde-li o sdělování zpráv o záležitostech veřejného zájmu, je pak podmíněna tím, že jednájí v dobré víře za účelem poskytování přesných a důvěryhodných

informací v souladu se zásadami odpovědné žurnalistiky (*mutatis mutandis*, *Bladet Tromsø a Stensaas proti Norsku*, č. 21980/93, rozsudek velkého senátu ze dne 20. května 1999, § 65).

Stran nařčení vznesených stěžovatelem se Soud ztotožnil se závěrem vnitrostátních soudů, že se ve značné míře jednalo o skutková tvrzení nepodložená fakty. V rámci vnitrostátního řízení bylo na základě předložených důkazů prokázáno, že každé z tvrzení bylo lživé. Ostatně stěžovatel na podporu jejich pravdivosti neuvedl žádné konkrétní důkazy. Omezil se na konstatování, že jeho informace byly veřejně dostupné či pocházely z oficiálních zdrojů, aniž by tyto uvedl. Stěžovatel se tak nemůže dovolávat toho, že by jeho tvrzení byla podložena nashromážděnými fakty. Nadto v odvolání nezpochybnil závěr prvoinstančního soudu, že daná tvrzení byla lživá. V rámci odvolacího řízení nepředložil žádný důkaz stran svých zdrojů, ani jinak neprokázal pravdivost svých tvrzení. Neuvedl ani žádné věrohodné vysvětlení nepředložení důkazů v odvolacím řízení. Stěžovatel tedy na vnitrostátní úrovni nenaznačil zdroje informací, a proč se tyto ukázaly nepřesnými. Obdobně v řízení před Soudem nepřiblížil své zdroje, a proč nepostupoval s potřebnou opatrností. Konečně neprokázal, že by před zveřejněním nepravdivých informací provedl v dobré víře šetření a dostál běžnému novinářskému závazku stran ověření skutkových nařčení (*Rumyana Ivanova proti Bulharsku*, č. 36207/03, rozsudek ze dne 14. února 2008, § 64).

Soud dále zohlednil, že vnitrostátní soudy poměřily zájem všech účastníků volební kampaně na možnosti užití jakéhokoli prostředku k ovlivnění voličů a práva kandidující osoby na ochranu před nepravdivými nařčeními. Zdůraznily také povinnost tisku podávat zprávy pečlivým způsobem a na základě faktů, a připomněly, že dokonce i hodnotové soudy musí vycházet z dostatečných skutečností. Soud proto připomněl, že provedou-li vnitrostátní orgány poměrování v souladu s kritérii vycházejícími z jeho judikatury, musí existovat silné důvody k tomu, aby nahradil závěry vnitrostátních orgánů svými vlastními [*Von Hannover proti Německu* (č. 2), č. 40660/08 a 60641/08, rozsudek velkého senátu ze dne 7. února 2012, § 107]. Dle Soudu tak důvody uvedené vnitrostátními soudy, které vedly k uložení sankcí stěžovateli, byly ve smyslu jeho judikatury relevantní a postačující.

Soud rovněž nepřisvědčil stěžovateli, že samotná povaha zkráceného řízení dle volebního zákoníku je v rozporu s článkem 10 Úmluvy. Tato řízení jsou totiž vedena ve zkrácených lhůtách s cílem zajistit řádný průběh volební kampaně předcházením porušení osobnostních práv kandidátů, když tato porušení mohou ovlivnit výsledky voleb. Zkrácená řízení v době volebních kampaní tak sledují legitimní cíl zajistit férový volební proces a sama o sobě nevyvolávají pochybnosti z pohledu Úmluvy (*Kwiecień proti Polsku*, cit. výše, § 55). Na druhou stranu, jakkoli je urychlené přezkoumání volebních sporů žádoucí, nemělo by vést k přílišnému krácení procesních práv účastníků řízení, především žalovaných. V dané věci byl sice stěžovatel informován o řízení proti jeho osobě pouhý jeden den předem, měl ale možnost během celého dne kontaktovat advokáta. Nic nenásvědčuje tomu, že by takový pokus učinil. Řízení se přitom týkalo jen posledních dvou vydání zpravodaje, které editoval výhradně on sám. Nejeví se, že by případ byl natolik složitý, že by se stěžovatel nemohl v soudním řízení účinně hájit sám. Po ústním jednání zmocnil advokáta, který jej následně zastupoval i v odvolacím řízení. Soud proto nebyl přesvědčen, že by případ nebyl spravedlivý co do procesní stránky a rovnosti účastníků do té míry, aby zavedl pochyby stran souladu s článkem 10 Úmluvy (srov. *Steel a Morris proti Spojenému království*, č. 68416/01, rozsudek ze dne 15. února 2005, § 95).

Stran povahy a závažnosti uložených sankcí Soud připomněl, že se jedná o faktory, které je třeba brát v úvahu při posuzování přiměřenosti zásahu (*Cumpana a Mazare proti Rumunsku*, č. 33348/96, rozsudek velkého senátu ze dne 17. prosince 2004, § 111). Stěžovateli vnitrostátní soudy uložily mimo jiné uveřejnit omluvu a společně s vydavatelstvím zpravodaje zaplatit částku ve výši 2 500 eur na dobročinné účely. Stěžovatel přitom Soudu neposkytl podrobnosti o své osobní finanční situaci. Soud tak nedokáže posoudit, zda byla daná částka excesivní a pro stěžovatele představovala nepřiměřené břemeno. Nadto není zřejmé, jakou částku stěžovatel skutečně zaplatil, když ke splnění této povinnosti byli společně a nerozdílně zavázáni stěžovatel a vydavatelství.

Vzhledem k výše uvedenému a při zohlednění prostoru pro uvážení, který náleží státu ve vztahu k řízení vedenému dle volebního zákoníku, má Soud za to, že zásah byl nezbytný v demokratické společnosti a přiměřený sledovanému cíli ve smyslu čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

Dle Soudu tak k porušení článku 10 Úmluvy v dané věci nedošlo.